

א וְאֶבְרָהָם יָקָן בָּא בְּלִמְיֵם וַיְהִי בְרֵךְ אֶת־אֲבְרָהָם בְּכָל־: ב וַיֹּאמֶר אֲבְרָהָם אֶל־עֶבְדוֹ יָקָן בִּיתוֹ הַמְשָׁל בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ שֵׁים־נָא יְדָד תַּחַת יָרְכִי: ג וְאֲשַׁבְעֵךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֵהֶי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבָּם: ד כִּי אֶל־אֲרָצִי וְאֶל־מְוֻלְדָּתֶי תֵּלֵךְ וְלִקְחָתְ אִשָּׁה לְבְנִי לְיִצְחָק:

2 מדרש תנחומא חיי שרה פרק א

ואברהם זקן: ילמדנו רבינו היה רוכב על חמור והגיע עונת תפלה כיצד יעשה כך שנו רבותינו היה רוכב על החמור והגיע זמן תפלה ירד ואם אינו יכול לירד שאין דעתו מיושבת עליו מפני המעות שהן על גבי חמורו או שהוא מתירא מפני הגוים ומפני הלסטים היא מתפלל כשהוא רוכב א"ר יוחנן זאת אומרת

3 בית יעקב פ' חיי שרה

הענין בזה, דהנה עיקר התפלה שאדם נענה

לו בה הוא כדאיתא בש"ס (תענית ח.) אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים נפשו בכפו, שנאמר נשא לבבנו אל כפים. משים נפשו בכפו, היינו ששכלו ימשול על תאוותו ורצונותיו, שאף כשיתפלל על דבר מה לא יהיה משוקע להפציר שינתן לו רק זאת, אכן שרצונו ותפלתו יהיה בידו, כמו אדם האוחז חפץ בידו מוכן למסרה חזרה לבעלים אם לא יהיה ברצון טוב לתתה לו, כן ישים נפשו ותפלתו בכפו לעמוד הכן מצדו, שלא יכוון בתפלתו רק אם השי"ת ירצה ברצון טוב לתת לו זאת, אבל אם אין רצון השי"ת שינתן לו זאת, אזי גם הוא עצמו מצדו לא יבחר בזה ומסלק את עצמו מנגיעה ק"ח. ולזה ג"כ תקנו אכנה"ג קריאת שמע קודם תפלה, שיקבל אדם עליו מתחלה עול מלכות שמים יחודא עלאה, שמבטל את עצמו לגמרי ק"ט. ואחר שיקרא ק"ש יתפלל שלש ראשונות, כדאיתא בש"ס (ברכות לב.) צריך לסדר מתחלה שבחו של מקום ואח"כ יתפלל. שלש ראשונות הם שבחו של מקום, ומה שהם שלשה מרמזים, שקודם שיתחיל האדם להתפלל על צרכי הגוף ימלך

בהשלשה אבות הקדושים, שלא יכוין בתפלתו רק על מה שגם האבות יסכימו, שהם מצדם לא בחרו רק במה שהשי"ת חפץ ק"י. וזה הוא ג"כ הענין דאיתא בש"ס (שם לא.) רנה זו תפלה תפלה זו בקשה,

המתפלל צריך שתהא דעתו מיושבת עליו ויתפלל לפני הקב"ה אבא שאול אומר אם כיון אדם את דעתו בתפלה היא מובטח שתפלתו נשמעת שנאמר תכין לבם תקשיב אזנד (תהלים י) ואין לך אדם שכיון לבו ודעתו לתפלה כאברהם אבינו שאמר לפני הקב"ה חלילה לך מעשות כדבר הזה כיון שראה הקב"ה שהיה מבקש זכות שלא להחריב את העולם התחיל משבחו ואמר לו יפיפית מבני אדם וגו' (שם מה) א"ל אי זה היופי שלי אני ובני נכנסין לעיר ואין בני אדם מכירין בין האב לבן מפני שהיה אדם חי מאה ומאתים שנה ולא היה מזקין אמר אברהם רבש"ע צריך אתה להפריש בין האב לבן ובין נער לזקן שיתכבד הזקן בנער א"ל הקב"ה חייך ממך אני מתחיל הלך ולן באותה הלילה ועמד בבקר כיון שעמד ראה שהלבין שער ראשו וזקנו אמר לפניו רבש"ע עשיתני דוגמא אמר לו עטרת תפארת שיבה (משלי טז) והדר אקנים שיבה (שם כ) לכך נאמר ואברהם זקן:

רנה מורה על זה שהאדם ימסור את עצמו קודם תפלה להשי"ת, שלא יהיה אדוק וחבוש בזה הדבר שחפץ להתפלל עליו, רק אם ירצה השי"ת לתת לו ברצון, ואח"כ יוכל להתפלל ולבקש מהשי"ת. אבל אם לא ימסור כל רצונותיו מתחלה להשי"ת לסלק נגיעותיו, אזי אין תפלתו תפלה, מאחר שהוא חבוש ואסור בזה שירצה להתפלל עליו, ואין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים ק"א:

וזה הוא שאומר היה רוכב על חמור והגיע עונת תפלה כיצד יעשה. חמור מורה במקום שאדם כפוף ומשועבד תחת חפצו ורצונו, כי חמור הוא לעול ולמשא, וגם הוא מלשון חומר, שחפץ בדבר חומריי, כיצד יעשה, האם מותר לו להתפלל עליו שתנתן לו זאת. כך שנו רבותינו, היה רוכב על גבי החמור והגיע עונת תפלה ירד, שירד מזה הרצון ולא יהיה חבוש, כי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, ולא יוכל לפעול בתפלתו אם לא ירד מזה, רק יכוין בתפלתו שמצדו אינו בוחר רק במה שהשי"ת חפץ ק"ב. אבל אם זו הטובה תדחהו מרצון השי"ת אזי גם הוא אינו חפץ בה ק"ג. ואם אינו יכול לירד, היינו שהדבר שרוצה להתפלל עליו אינו ממותרות הנאת הגוף החמריי רק מה שחיי אדם תלויים בו, כגון אם יש לו חולה בתוך ביתו וחפץ להתפלל שיתרפא, שזה בטח גם רצון השי"ת, יהא מתפלל כשהוא רוכב, היינו אף שיש לו נגיעה לזו התפלה

כו' כל המאמר כפלא מאד. וזיאר צזה כאחזמו"ר הרה"ל הגה"ק זלוקללה"ה כי הנה אס מתפלל האדם למלאות לרכיו הרי הוא תופס את הש"י צגוונים אך לפי שמקודם התפילה האדם מנקה עלמו להסיר כל שומן נגיעה ותפילתו כדאי' צגמו' (צרכות עו.) הרולה לקבל עליו עומ"ש יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ואח"כ

יתפלל, שזה הכל עלות לדחות הנגיעות והגוונים מהתפילה ומעטס זה אומרים ג"כ קודם תפילת שמ"ע אדכי שפתי תפתח, והוא צקשה לפני התפילה לומר שאין רלון להתפלל רק צאס הוא רלון שמים וצמה שאינו רלונו יתצרך מנקה שיקלק ממנו החשק והרלון להתפלל ע"ז, שצולם פיו ומסלק כל הרלונות שלו ואומר שד' יפתח שפתיו לנקה רק מה שהוא רלונו ית'. ואחר כל צירורים אלו יכול להתפלל כי אזי צטוח שכל חשקו ורלונו הוא מיד הש"י צאמת. ואל זה רומז המדרש הרוכצ על החמור ירד ויתפלל שיקלק הנגיעות קודם התפילה כדי שיהא תפילתו צכוונה שלא יהא תפיסת גוונים צרלון הש"י. ואמר אח"ז דאין

מותר לו להתפלל, והשי"ת יברר אותו שאינו מתעקש וכפוף תחת זה, שהשי"ת יצרף זו התפלה לתפלה אחרת שהיה בה לגמרי בן חורין, וכדאיתא (שבת יב) בקושי התירו לבקר את החולה בשבת. והענין שצריך לאדם תפלה להשי"ת שימלא משאלותיו, הלא גלוי לפני השי"ת מצפוני לב בני אדם מה חסר לו, ויוכל להשפיע לו בלי שום תפלה די מחסורו, מאחר שלבו זך ומסר כל רצונותיו להשי"ת קודם התפלה, א"כ למה לו להתפלל עוד אח"ז על צרכיו. אכן מפני שמסירת רצונות הם רק להשי"ת בלבד, ונמצא צבאי מעלה מקטרגים תמיד על האדם. ואף בראשית בריאת עולם קטרגו צבא מעלה ואמרו מה אנוש כי תזכרנו, וע"י הקטרגים נעצרים כל ההשפעות, לזה ג"כ מתפללין שלא יהיה מניעה מצד הקטרוג מלהשפיע טובה, שיתבטלו כל המקטרגים והמשטינים, וכדאיתא בש"ס (סנהדרין מד:) לעולם יבקש אדם רחמים שיהיו הכל מאמצים את כחו ואל יהיו לו צרים מלמעלה. וזה הוא הענין ג"כ שהכהן גדול לא היה מתפלל בבית קדש הקדשים רק בצאתו מן הקודש (יומא נב:), כי בקודש הקדשים אין שום מקום שתחול מניעה וקטרוג, והשי"ת מצדו משפיע תמיד, אכן בצאתו מן הקודש לבית החיצון ששם יוכל לחול עליו קטרוג שתעצר ההשפעה, שם היה מתפלל, שהתפלה פעלה שלא יקטרוגו ושלא תמנע השפעת טובה:

יש לדקדק מה ענין הפתיחה מהחמור אם ירד. וגם מה שסיים שאברהם ביקש מהש"י שיפריש בין אב לבן כדי שיתכבד הנער בזקן, וכי יעלה על הדעת שאברהם יבקש מהש"י כדי שיכבדו אותו הערלים, כי לא היו ישראל

בעולם בלתו, וגם מצינו שלא ביקש כבוד מאומות העולם, כדאיתא במדרש (בראשית רבה פרשה מג, ה) אל עמק השווה וכו'.

אך הענין הוא כך ראשית מודיע המדרש האין האדם יעמוד להתפלל כי הוא צריך לסלק כל נגיעת העולם הזה אשר הגוף מתאוה להם, וזה ענין חמור, רמז לגוף העכור. ואם אינו יכול מחמת שהוא מוטרד בטרדת העולם, וזה מעות שעל חמורו או שאר טרדות, לא ירד. בזה מודיע לנו כי טוב שלא ירד משירד ולא יכוון דעתו ויראה את עצמו כאילו הוא מכוין, כי לא לפניו חנף יבוא, ומהיכן יוכל האדם להתפלל על החמור ויעמוד לנוכח הש"י בלא בר לבב עם חמדת העולם הזה. על זה מסיים המדרש כי אאע"ה כיון לבו לתפלה והוא ירד מעל החמור בשעת התפלה, והראי' שאמר לפני הקב"ה חלילה לך ומי שאינו בר לבב בלי שום נגיעה לעולם הזה לא יוכל לומר דעה להנהגת הש"י, ימן הסתם כשאמר להקב"ה חלילה לך מן הסתם כיון לבו לתפלה, ובזכות אאע"ה גם אנחנו יכולים להתפלל על החמור. כדאיתא בזוה"ק (ויקרא ח ע"ב) שלא יעמוד אדם להתפלל עד דאמליך בקדמיתא באברהם יצחק ויעקב,

יסוב עצה מהם, כדכתיב ואני ברוב חסדך וכו'. יבסיים המדרש התחיל הקב"ה משבח. ופירוש שהוא פתח פתח לאדם שיוכל לעמוד להתפלל, ואמר איזו היופי שלי אני ובני נכנסין לעיר ואין מכירין בין אב לבן. פירוש הדבר כי אחר העקידה לא דבר הש"י עוד עם אברהם כי ה' התחלה למשא ומתן עם יצחק אבינו, ומדת יצחק הוא להיפוך ממדת אברהם, לזה טען אאע"ה לפני הש"י כשיתחיל בדת יצחק להתנהג ולהאיר אז יבטל מדה שלי, כי הוא להיפוך ממדת יצחק, וגם בעוד אני חי לא יודע מי ששייך אצלי, היינו למדת חסד, ומי שייך ליצחק מדת גבורה, ונתן לו הש"י שיבה. פירוש, כי הדבר הנגמר בשלימות גמור הוא

לבן, כי כן דרך הדשאים כל זמן שהם יונקים מן הקרקע המה ירקים וכשהמה נגמרים יתחילו ללבן, וכמו כן כתיב בהש"י כשינקה עצמו מאומות העולם כתיב (דניאל ז, ט) לבושיה כתלג חוור, והראה הקב"ה שמדתו לעולם לא יכלה כי בשלימות הגמור הוא, וגם בני אדם יכירו מי שייך לך ומי ליצחק.